

Mircea Damaschin

Drept procesual penal
Partea generală

Universul Juridic

București

-2013-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2013, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE
INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DAMASCHIN, MIRCEA**

Drept procesual penal : partea generală / Mircea

Damaschin. - București : Universul Juridic, 2013

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-016-7

343.1(498)

REDACTIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

ABREVIERI

I. Titluri de lucrări citate frecvent

Dongoroz I	Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, George Antoniu, Costică Bulai, Nicoleta Iliescu, Rodica Stănoiu, <i>Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală</i> , vol. I, Ed. Academiei, București, 1975
Dongoroz II	Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, George Antoniu, Costică Bulai, Nicoleta Iliescu, Rodica Stănoiu, <i>Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală</i> , vol. II, Ed. Academiei, București, 1976
Mateuț I	Gheorghită Mateuț, <i>Procedură penală. Partea generală</i> , vol. II, Ed. Chemarea, Iași, 1994
Mateuț II	Gheorghită Mateuț, <i>Procedură penală. Partea specială</i> , vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 1997
Mateuț III	Gheorghită Mateuț, <i>Procedură penală. Partea specială</i> , vol. II, Ed. Lumina Lex, București, 1997
Mateuț IV	Gheorghită Mateuț, <i>Tratat de procedură penală. Partea generală</i> , vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2007
Neagu I	Ion Neagu, <i>Drept procesual penal</i> , Ed. Academiei, București, 1988
Neagu II	Ion Neagu, <i>Tratat de procedură penală</i> , Ed. Pro, București, 1997
Neagu III	Ion Neagu, <i>Tratat de procedură penală. Partea generală</i> , ed. a II-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2010
Neagu IV	Ion Neagu, <i>Tratat de procedură penală. Partea specială</i> , Ed. Universul Juridic, București, 2009
Neagu V	Ion Neagu, Mircea Damaschin, <i>Codul de procedură penală, adnotat cu legislație și jurisprudență</i> , ed. a

	II-a, revăzută și actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2010
Pop I	Traian Pop, <i>Drept procesual penal</i> , Vol. I, Tipografia Națională, Cluj, 1946
Pop II	Traian Pop, <i>Drept procesual penal</i> , Vol. II, Tipografia Națională, Cluj, 1946
Pop III	Traian Pop, <i>Drept procesual penal</i> , Vol. III, Tipografia Națională, Cluj, 1946
Pop IV	Traian Pop, <i>Drept procesual penal</i> , Vol. IV, Tipografia Națională, Cluj, 1948
Theodoru I	Grigore Gr. Theodoru, <i>Drept procesual penal. Partea generală</i> , Ed. Cugetarea, Iași, 1996
Theodoru II	Grigore Gr. Theodoru, <i>Drept procesual penal. Partea specială</i> , Ed. Cugetarea, Iași, 1998
Theodoru III	Gr. Gr. Theodoru, <i>Tratat de drept procesual penal</i> , Ed. Hamangiu, București, 2007
Volonciu I	N. Volonciu, <i>Drept procesual penal</i> , Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972
Volonciu II	N. Volonciu, <i>Tratat de procedură penală. Partea generală</i> , vol. I, Ed. Paideia, București, 1999
Volonciu III	N. Volonciu, <i>Tratat de procedură penală Partea specială</i> , vol. II, Ed. Paideia, București, 1999
C 1	<i>Probleme de drept din deciziile Curții Supreme de Justiție (1990-1992)</i> , Ed. Orizonturi, București, 1993
C 2	<i>Curtea Supremă de Justiție, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 1993</i> , Ed. Continent XXI & Universul, București, 1994
C 3	<i>Curtea Supremă de Justiție, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 1994</i> , Ed. Proema, Baia Mare, 1995
C 4	<i>Curtea Supremă de Justiție, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 1995</i> , Ed. Proema, Baia Mare, 1996
C 5	<i>Curtea Supremă de Justiție, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 1996</i> , Ed. Proema, Baia Mare, 1997

C 6	<i>Curtea Supremă de Justiție, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 1997</i> , Ed. Argessis, 1998
C 7	<i>Curtea Supremă de Justiție, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 1998</i> , Ed. Argessis, 1998
C 8	<i>Curtea de Apel București, Tribunalul municipiului București, Culegere de practică judiciară pe anul 1993</i> , cu note de V. Papadopol, Casa de Editură și Presă „Șansa”, București, 1994
C 9	<i>Curtea de Apel București, Culegere de practică judiciară pe anul 1994</i> , cu note de V. Papadopol, Ed. Continent XXI, București, 1995
C 10	<i>Curtea de Apel București, Culegere de practică judiciară pe anul 1995</i> , cu note de V. Papadopol, Ed. Continent XXI, București, 1996
C 11	<i>Curtea de Apel București, Culegere de practică judiciară penală pe anul 1996</i> , cu note de V. Papadopol, Ed. Holding Reporter, București, 1998
C 12	<i>Curtea de Apel București, Culegere de practică judiciară penală pe anul 1997</i> , cu note de V. Papadopol, Ed. Holding Reporter, București, 1998
C 13	<i>Curtea de Apel București, Culegere de practică judiciară penală pe anul 1998</i> , cu note de V. Papadopol, Ed. All Beck, București, 1999
C 14	<i>Curtea de Apel București, Culegere de practică judiciară în materie penală pe anul 1999</i> , Ed. Rosetti, București, 2001
C 15	<i>Curtea de Apel Brașov, Culegere de practică judiciară penală 1994-1998</i> , Ed. All Beck, București, 1999
C 16	<i>Curtea de Apel Pitești, Culegere de practică judiciară pe anul 1998</i> , Ed. All Beck, București, 1999
C 17	<i>Curtea de Apel Ploiești, Buletinul jurisprudenței, Culegere de practică judiciară</i> , semestrul I/1998, Ed. Lumina Lex, București, 1998
C 18	<i>Curtea de Apel Ploiești, Buletinul jurisprudenței, Culegere de practică judiciară</i> , semestrul II/1998, Ed. Lumina Lex, București, 2000

C 19	<i>Curtea de Apel Timișoara, Buletinul jurisprudenței, Culegere de practică judiciară, pe anul 1998</i> , Ed. Lumina Lex, București, 1999
C 20	<i>Curtea de Apel Bacău, Jurisprudența penală pe anul 1997</i> , Ed. Lumina Lex, București, 1998
C 21	<i>Tribunalul Municipiului București, Culegere de practică judiciară penală pe anul 1990</i> , cu note de V. Papadopol, Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL, București, 1992
C 22	<i>Tribunalul Municipiului București, Culegere de practică judiciară penală pe anul 1991</i> , cu note de V. Papadopol, Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL, București, 1992
C 23	<i>Tribunalul Municipiului București, Culegere de practică judiciară penală pe anul 1992</i> , cu note de V. Papadopol, Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL, București, 1993
C 24	<i>Tribunalul București, Culegere de practică judiciară penală pa anii 1994 – 1997</i> , Ed. All Beck, București, 1998
C 25	V. Papadopol, V. Dobrinioiu, M. Apetrei, <i>Codul de procedură penală, adnotat, vol. I, Partea generală</i> , Ed. Albastră, București, 1996
C 26	V. Papadopol, V. Dobrinioiu, M. Apetrei, <i>Codul de procedură penală, adnotat, vol. II, Partea specială</i> , Ed. Albastră, București, 1998
C 27	G. Antoniu, N. Volonciu, I. Neagu, V. Stoica, D. Popescu, V. Papadopol, <i>Practică judiciară penală</i> , vol. IV, Ed. Academiei Române, București, 1993
C 28	Recursuri în anulare în materie penală declarate în semestrul II/1998
C 29	Ș. Crișu, E.D. Crișu, <i>Repertoriu de practică și literatură juridică</i> , vol. IV, Ed. Argessis, Curtea de Argeș, 2000
C 30	<i>Curtea de Apel Suceava, Buletinul jurisprudenței, Culegere de practică judiciară pe anul 1999</i>

C 31	<i>Curtea Supremă de Justiție, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 1999, Ed. Argessis</i>
C 32	<i>Curtea Supremă de Justiție, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 2000, Ed. Argessis</i>
C 33	<i>Curtea de Apel București, Culegere de practică judiciară în materie penală pe anul 2000, Ed. Rosetti, București, 2002</i>
C 34	<i>Curtea de Apel Iași, Buletinul jurisprudenței, Culegere de practică judiciară, pe anul 1999, Ed. Lumina Lex, București, 2000;</i>
C 35	<i>Curtea de Apel Ploiești, Buletinul jurisprudenței, Culegere de practică judiciară, pe anul 1999, Ed. Lumina Lex, București, 2000</i>
C 36	<i>Culegere de jurisprudență penală și procesual penală a Tribunalului București pe anul 1998, Regia Autonomă Monitorul Oficial, București, 1999</i>
C 37	<i>Curtea de Apel Cluj, Buletinul jurisprudenței, Culegere de practică judiciară, pe anul 1999, Ed. Lumina Lex, București, 2000</i>
C 38	<i>Curtea de Apel Pitești. Jurisprudență pe anul 1998, Regia Autonomă Monitorul Oficial, București, 2000</i>
C 39	<i>Curtea de Apel Cluj, Buletinul jurisprudenței, Culegere de practică judiciară, pe anul 1998, Ed. Lumina Lex, București, 2000</i>
C 40	<i>Înalta Curte de Casație și Justiție, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 2004, Ed. All Beck, București, 2005</i>
C 41	<i>Curtea de Apel București. Practică judiciară penală, 2003-2004, Ed. Brilliance, Piatra-Neamț, 2006</i>
C 42	<i>Jurisprudență națională 2004-2005. Practica judiciară a curților de apel și a tribunalelor, Ed. Brilliance, Piatra-Neamț, 2006</i>
C 43	<i>Înalta Curte de Casație și Justiție, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 2005, Ed. C.H. Beck, București, 2006</i>

C 44	<i>Curtea de Apel București. Culegere de practică judiciară în materie penală, 2005, Ed. Universul Juridic, București, 2006</i>
C 45	<i>Curtea de Apel București. Buletinul Jurisprudenței, Trimestrul I/2006, Ed. Brilliance, Piatra-Neamț, 2006</i>
C 46	<i>Înalta Curte de Casație și Justiție, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 2006, Ed. C.H. Beck, București, 2007</i>
R 1	<i>V. Papadopol, M. Popovici, Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977</i>
R 2	<i>V. Papadopol, M. Popovici, Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982</i>

II. Titluri de periodice

A.U.B.	Analele Universității București
Dr.	Dreptul
J.N.	Justiția Nouă
L.P.	Legalitatea Populară
P.L.	Revista Pro Lege
R.D.P.	Revista de Drept Penal
R.R.D.	Revista Română de Drept
S.C.J.	Studii și Cercetări Juridice

III. Referiri la denumiri de acte normative, instanțe, hotărâri judecătorești. Alte abrevieri.

alin.	Alineat
B. Of.	Buletinul Oficial al României

C. Apel	Curte de Apel
C.C.R.	Curtea Constituțională a României
C.E.D.O.	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
C.D.	Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem
C. pen.	Cod penal
C. pr. pen.	Cod de procedură penală
C. civ.	Cod civil
C. pr. civ.	Cod de procedură civilă
C.S.J., s. pen.	Curtea Supremă de Justiție, secția penală
dec.	decizie
HUDOC	Baza de date on-line a Curții Europene a Drepturilor Omului
Î.C.C.J., s. pen.	Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală
Î.C.C.J., s.u.	Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite
Î.C.C.J., c5	Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul de 5 judecători
Î.C.C.J., c9	Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul de 9 judecători
Ed.	Editură
J.	Judecătorie
M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
sent.	sentință
p./pp.	pagină/pagini
s. pen.	secție penală
T.	Tribunal
T. j.	Tribunal județean
T. mun. București	Tribunalul municipiului București
T.S.	Tribunalul Suprem
T.S., c7	Tribunalul Suprem, completul de 7 judecători

Capitolul I

Aspecte generale cu privire la procesul penal și dreptul procesual penal

Secțiunea I

PROCESUL PENAL, MIJLOC DE REALIZARE A JUSTIȚIEI PENALE

§1. Justiția penală și activitatea judiciară în materie penală

1.1. Justiția penală

Orice organizare statală presupune existența unor reguli de conduită, care alcătuiesc ordinea de drept în acel stat și în baza cărora se desfășoară întreaga viață socială.

În principiu, ordinea de drept se realizează pe două căi: prin conformare și prin constrângere.

Prima modalitate nu ridică probleme deosebite, în schimb, a doua cale impune din partea organismelor abilitate ale statului o atenție deosebită sub aspectul corectei aplicări a normelor coercitive, prin intermediul organelor sale specializate¹.

În acest context, statul de drept a devenit de neconceput fără justiție, lipsa acestei autorități însemnând arbitrarie, nedreptate, anarhie. Iată motivele pentru care un stat de drept trebuie să aibă o putere sau autoritate judecătorească a cărei sarcină fundamentală să fie înfăptuirea justiției².

Cu alte cuvinte, justiția reprezintă modalitatea în care se manifestă în mecanismul statal, puterea judecătorească.

În multitudinea de încălcări ale regulilor de conduită stabilite prin lege, un loc aparte îl ocupă încălcarea legii penale, adică infracțiunea.

Încălcarea legii penale, săvârșirea unei infracțiuni cu vinovăție duc la nașterea unui raport juridic concret de drept penal (raport de

¹ Neagu III, p. 19.

² Volonciu I, p. 7.

conflict), în baza căruia statul are dreptul de a trage la răspundere penală pe făptuitor, iar acesta este obligat să suporte consecințele faptei sale.

Dar, pentru ca tragerea la răspundere penală a făptuitorului să poată fi materializată în sancțiunea prevăzută de lege, este nevoie de organisme specializate ale statului care să realizeze activitatea de soluționare a conflictului ivit între stat și infractor.

Trecerea raportului juridic de drept penal în sarcina organismelor specializate ale statului, în vederea tragerii la răspundere penală a făptuitorului pe calea justiției într-un proces penal, dă naștere la un alt raport juridic și anume raportul juridic de drept procesual penal, care se desfășoară între subiecții procesului penal, fiecare cu drepturile și obligațiile ce decurg din această calitate.

Importanța deosebită pe care o are, pentru înfăptuirea justiției, modul în care este soluționat raportul de drept procesual penal derivă și din faptul că legea fundamentală în stat face referire la acest lucru, precizând că justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege și se înfăptuiește în numele legii¹.

Din punct de vedere al accesului la justiție, acesta trebuie să fie în cel mai înalt grad la îndemâna celor interesați, lucru consfințit de prevederile art. 21 din Constituție, unde se arată că „orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor sale legitime. Nicio lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept”. De asemenea, aceeași reglementare se regăsește și în cuprinsul Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară²; astfel,

¹ Art. 126 alin. (1) și art. 124 alin. (1) din Constituția României, republicată în M. Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003, în urma revizuirii prin Legea nr. 429/2003, aprobată prin referendumul național din 18-19 octombrie 2003. Anterior, denumirea instanței supreme era Curtea Supremă de Justiție.

² Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, publicată în M. Of. nr. 576 din 29 iunie 2004, modificată și completată prin dispozițiile O.U.G. nr. 124/2004 (M. Of. nr. 1168 din 9 decembrie 2004), Legea nr. 71/2005 (M. Of. nr. 300 din 11 aprilie 2005). Ulterior, a fost republicată în M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005, în temeiul art. XIV al Titlului XVI din Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției. După republicare, Legea nr. 304/2004 a mai fost modificată și completată prin Legea nr. 17/2006 (M. Of. nr. 48 din 19 ianuarie 2006), Decizia Curții Constituționale a României nr. 345 din 18 aprilie 2006 (M. Of. nr. 415 din 15 mai

conform art. 6, accesul la justiție nu poate fi îngrădit, orice persoană putând a se adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.

Accesul neîngrădit la justiție al oricărei persoane pentru apărarea intereselor sale legitime, trebuie înțeles în sensul că legea fundamentală și celelalte legi nu apără și nu garantează orice interese, ci numai pe acelea care se întemeiază pe drept¹.

Justiția se înfăptuiește în numele legii, de către judecători care sunt independenți și se supun numai legii.

Rolul și funcțiile justiției sunt acelea de a interpreta și aplica legile la cazurile concrete, de a judeca și aplica sancțiuni, cu alte cuvinte de a face dreptate.

1.2. Activitatea judiciară în materie penală

După cum bine se cunoaște, pentru realizarea actului de justiție, nu este suficientă numai activitatea instanței, deoarece lanțul de activități care începe cu descoperirea infracțiunilor, identificarea faptuitorilor și continuă cu strângerea probelor, administrarea acestora și soluționarea definitivă a cauzei este opera mai multor organe ale statului împuternicite să efectueze acest ansamblu de activități.

Toate aceste organe abilitate ale statului, care realizează activitățile mai sus menționate, poartă denumirea generică de organe judiciare, iar activitatea lor reprezintă o activitate judiciară.

De notat că nu trebuie confundată noțiunea de organ judiciar în înțelesul său larg, cu cea de organ judecătoresc, care are un înțeles mai restrâns.

2006), O.U.G. nr. 50 din 28 iunie 2006 (M. Of. nr. 566 din 30 iunie 2006), O.U.G. nr. 60 din 6 septembrie 2006 (M. Of. nr. 764 din 7 septembrie 2006), O.U.G. nr. 100 din 4 octombrie 2007 (M. Of. nr. 684 din 8 octombrie 2007), Legea nr. 97/2008 (M. Of. nr. 294 din 15 aprilie 2008), O.U.G. nr. 56 din 27 mai 2009 (M. Of. nr. 381 din 4 iunie 2009), Legea nr. 202/2010 (M. Of. nr. 714 din 26 octombrie 2010), Legea nr. 71/2011 (M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011), Legea nr. 148/2011 (M. Of. nr. 510 din 19 iulie 2011), Legea nr. 300/2011 (M. Of. nr. 925 din 27 decembrie 2011), Legea nr. 76/2012 (M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012).

¹ A. Iorgovan, I. Muraru, *Constituția României, comentată și adnotată*, București, 1992.

În componența organelor judiciare intră instanțele judecătorești de la toate nivelele și organele de urmărire penală. La rândul lor, organele de urmărire penală sunt formate din procurori, organele de cercetare ale poliției judiciare și organele de cercetare penală speciale.

Procurorii fac parte din Ministerul Public și sunt organizați în parchete care funcționează pe lângă fiecare instanță judecătorească sub autoritatea Ministrului Justiției.

Potrivit art. 4 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, Ministerul Public reprezintă în activitatea judiciară interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

Pe lângă instanțele judecătorești și procurori, organele judiciare cuprind și organele de cercetare penală (organele de cercetare ale poliției judiciare și organele de cercetare penală speciale).

§2. Noțiunea, elementele definitorii, scopul și rolul educativ ale procesului penal

2.1. Noțiunea și elementele definitorii

Reacția instituționalizată a societății, materializată în declanșarea procesului penal, este consecința directă a nesocotirii și încălcării dispozițiilor legii penale și în același timp, mijlocul legal de restabilire a ordinii de drept în stat.

Această activitate de restabilire a ordinii de drept, de sancționare a celor vinovați, se desfășurează printr-un complex de acte succesive care, datorită desfășurării lor coordonate și progresive, reprezintă un proces, adică un lanț de manifestări consecutive, la capătul căruia se va putea hotărî dacă este sau nu cazul să fie aplicată o sancțiune¹.

Prin urmare, noțiunea de proces penal are cuprindere mai largă decât noțiunea de activitate judiciară.

Există activități judiciare cum sunt: repararea pagubelor suportate de o persoană arestată sau condamnată pe nedrept, recunoașterea unor acte judiciare străine, înlocuirea sau reconstituirea unor înscrisuri dispărute, rezolvarea unor contestații la executare etc., care nu au și nu pot avea întinderea specifică unui proces penal.

¹ Dongoroz I, p. 14.

Mai mult, în cadrul procesului penal, alături de organele judiciare, mai participă și alte persoane care își aduc contribuția la rezolvarea cauzelor.

Dintre aceste persoane, unele au interes în cauză (inculpat, parte vătămată, parte civilă, parte responsabilă civilmente), iar altele nu au un interes în cauză (martori, experți, interpreți, apărători, reprezentanți etc.).

Dat fiind faptul că procesul penal presupune o participare atât de largă (organe judiciare, părți, alte persoane), o enunțare a elementelor definiției într-o formulă mai restrânsă este greu de realizat.

În literatura de specialitate din țara noastră, definiția procesului penal dată de diverși autori are, în general, un conținut asemănător, motiv pentru care noi vom folosi definiția pe care o considerăm mai aproape de punctul nostru de vedere.

În acest sens, *procesul penal este activitatea reglementată de lege, desfășurată de organele competente, cu participarea părților și a altor persoane, având ca scop constatarea la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală*¹.

Din punct de vedere al elementelor definiției care caracterizează procesul penal, amintim:

a) Procesul penal este un ansamblu de activități care se desfășoară succesiv și coordonat. Aspectul dinamic al acestor activități rezultă din chiar termenul de proces care derivă din latinescul *procedere*, adică a progresa, a avansa, a evolua.

b) Procesul penal este o activitate reglementată de lege. Potrivit principiului legalității, organizarea instituțiilor procesuale, modul de desfășurare a activităților, conținutul diferitelor acte procesuale și procedurale, drepturile și obligațiile participanților sunt strict reglementate de lege și trebuie să fie efectuate numai în limitele stabilite de lege.

c) Procesul penal se realizează într-o cauză penală. Acest element are în vedere faptul că procesul penal se poate desfășura, poate avea loc, numai dacă organul judiciar este sesizat în legătură cu săvârșirea

¹ Neagu III, p. 19 și 20.

unei infracțiuni, care a dus la nașterea unui raport juridic de drept penal.

d) Activitatea procesuală se realizează de diverși subiecți procesuali, cum sunt: instanțele judecătorești, Ministerul Public, organele de cercetare penală, părțile (inculpatul, partea vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente) și alte persoane (martori, experți, interpreți, apărători etc.).

2.2. Scopul și rolul educativ al procesului penal

Potrivit art. 1 C. pr. pen., procesul penal are ca scop constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.

Procesul penal trebuie să contribuie la apărarea ordinii de drept, la apărarea persoanei, a drepturilor și libertăților acesteia, la prevenirea infracțiunilor, precum și la educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor.

Din conținutul legii, rezultă că procesul penal are un scop general și unul specific¹.

Scopul specific, direct sau imediat, are în vedere constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, în așa fel încât orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.

Constatarea la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni este una din consecințele directe ale aplicării principiilor operativității și rolului activ al organelor judiciare în procesul penal, iar precizarea că orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală își are originea în celelalte principii fundamentale ale procesului penal român (aflarea adevărului, prezumția de nevinovăție, dreptul la apărare, egalitatea în fața legii etc.)

¹ E. Florian, *Diritto procesuale penale*, ed. a 3-a, Unione, Ed. Torinese, Torino, 1939, p. 60.

Scopul general sau imediat răspunde, de asemenea, unei necesități obiective și anume aceea de apărare a ordinii de drept, de apărare a persoanei, a drepturilor și libertăților acesteia și, nu în ultimul rând, de prevenire a faptelor antisociale și de educare în spiritul respectării legilor.

În această ordine de idei, pedeapsa trebuie să influențeze asupra conștiinței și voinței celui condamnat, să determine o schimbare a comportamentului său începând cu atitudinea față de valorile sociale pe care le-a negat prin săvârșirea infracțiunii și continuând cu dirijarea în sens pozitiv a tuturor actelor sale de conduită¹.

Desigur, pedeapsa este o măsură de constrângere, dar în același timp este și un mijloc de reeducare a condamnatului. Scopul pedepsei este prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni, iar prin executarea pedepsei se urmărește formarea unei atitudini corecte față de muncă (art. 52 C. pen.).

Dar nu numai pedepsele au un rol preventiv și educativ. Procesul penal, în general, prin modul în care se desfășoară, atât în faza de urmărire penală, cât mai ales în faza de judecată, are asemenea valențe. Amintim, în acest sens, principiul publicității, specific fazei de judecată, informarea opiniei publice prin mijloacele de comunicare în masă despre unele cauze mai importante cu impact la public și, nu în ultimul rând, posibilitatea legală ca anumite cauze să fie judecate în alt loc decât la sediul instanței, unde pronunțarea hotărârii poate avea un rol educativ mai direct, mai larg și mai puternic.

§3. Fazele procesului penal

Așa cum rezultă și din definiția enunțată mai sus, procesul penal reprezintă o activitate judiciară deosebit de complexă, care impune anumite reguli de desfășurare, strict reglementate de normele dreptului procesual penal.

Răspunzând unei asemenea cerințe de sistematizare, actualul Cod de procedură penală face o împărțire obiectivă a procesului penal în trei mari faze, și anume:

¹ C. Bulai, *Drept penal. Partea generală*, vol. III, Universitatea din București, 1982, p. 111.